

Pan

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

w nawiązaniu do wystąpień Pana Rzecznika: z 20 sierpnia 2021 r. dotyczącego *sytuacji cudzoziemców przebywających na granicy polsko-białoruskiej w pobliżu miejscowości Usnarz Górny* (sygn. XI.543.29.2021.AS)¹, z 25 sierpnia 2021 r. w sprawie *zobowiązania Straży Granicznej do umożliwienia cudzoziemcom dostępu do procedury uchodźczej, w oparciu o obowiązujące prawo krajowe, a także o międzynarodowe zobowiązania wynikające z zawartych umów* (sygn. KMP.572.1.2021.MZ) i z 25 sierpnia 2021 r. dotyczącego *wprowadzonych zmian w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych*² (sygn. XI.540.9.2020.AS) uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Cudzoziemcy, o których mowa w wystąpieniach Pana Rzecznika przebywają na terytorium Republiki Białorusi, tym samym odpowiedzialność za udzielenie im pomocy spoczywa na władzach białoruskich. Rząd RP 22 sierpnia 2021 r. skierował do władz Białorusi notę dyplomatyczną, zawierającą propozycję natychmiastowego dostarczenia cudzoziemcom przebywającym na terytorium tego kraju pomocy rzeczowej³. Strona białoruska nie zezwoliła na wjazd konwoju humanitarnego, co obecnie uniemożliwia udzielenie wsparcia ww. cudzoziemcom.

Kwestie dotyczące udzielania ochrony międzynarodowej na terytorium naszego kraju reguluje ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. *o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*⁴. Zgodnie z jej przepisami cudzoziemiec osobiście składa wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej do Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (UdSC) za pośrednictwem komendanta oddziału Straży Granicznej (SG) albo komendanta placówki SG⁵. Procedura przyjmowania wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej nie przewiduje sytuacji ich składania poza terytorium RP, tj. gdy cudzoziemiec przebywa po drugiej stronie granicy państwowej, na terytorium innego państwa ani za pośrednictwem pełnomocnika. Straż Graniczna nie może ingerować i prowadzić swoich działań na terytorium innego państwa. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie podziela opinii wyrażonej w wystąpieniu Pana Rzecznika, że ewentualny kontakt werbalny pomiędzy osobami przebywającymi na terytorium Białorusi a funkcjonariuszami Straży Granicznej, samodzielnie konstytuuje relację jurysdykcji państwa polskiego nad tymi osobami w rozumieniu *Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności*, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.⁶

¹ Przekazanego przy piśmie Pana Rafała Siemianowskiego, Podsekretarza Stanu-Zastępcy Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (sygn. BPRM.414.16.2021(2)/AŻ/JGo).

² Dz. U. poz. 435, z późn. zm.

³ Obejmującą m.in. namioty, łózka, śpiwory, koce, pidżamy, pościel czy środki ochrony osobistej.

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 1108.

⁵ *Vide*: art. 24 i 26 ust. 1 ww. ustawy.

⁶ Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.

Wszyscy cudzoziemcy poszukujący w naszym kraju ochrony międzynarodowej mają prawo do złożenia wniosku o jej udzielenie w przejściu granicznym podczas kontroli granicznej (również w sytuacji, gdy nie spełniają warunków wjazdu i pobytu na terytorium Polski).

Należy podkreślić, że SG jest zobligowana do strzeżenia nienaruszalności granicy państwa i nie może celowo zezwolić na jej przekroczenie wbrew prawu. W świetle obowiązujących przepisów prawa nie ma możliwości przekraczania granicy państwowej, stanowiącej granicę zewnętrzną Unii Europejskiej (UE), poza czynnymi przejściami granicznymi. Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen)⁷ przekraczanie granic zewnętrznych dozwolone jest jedynie na przejściach granicznych i w ustalonych godzinach ich otwarcia.

Zarówno *Konwencja dotycząca statusu uchodźców*, sporządzona w Genewie w dniu 28 lipca 1951 roku⁸, jak i uzupełniający ją *Protokół dotyczący statusu uchodźców*, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 roku⁹, a także gwarancja prawa do ubiegania się w Polsce o ochronę międzynarodową wynikająca z art. 56 ust. 2 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, nie stoją w sprzeczności z ochroną porządku prawnego, w tym zasadami ochrony granicy państwowej i zewnętrznej UE.

Zgodnie z *Konwencją* państwa-strony są zobowiązane do niewydalania i niezawracania uchodźców do granicy państw, w których ich życiu zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na rasę, religię, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub poglądy polityczne, z wyjątkiem sytuacji, gdy stanowią oni zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa¹⁰. To zobowiązanie jest przestrzegane przez służby realizujące zadania w zakresie ochrony granicy państwowej.

Odnośząc się do kwestii dotyczącej zmian w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych, uprzejmie wyjaśniam, że to rozporządzenie zostało wprowadzone do porządku prawnego w celu minimalizowania zagrożeń dla zdrowia publicznego na terytorium RP, z uwagi na ogłoszony stan epidemiologiczny, a następnie stan epidemii, wywołany wirusem SARS-Cov-2.

Głównym celem rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 sierpnia 2021 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych¹¹ było doprecyzowanie kwestii osób niemieszczących się w kategorii uprawnionych do przekraczania granicy państwowej, które pomimo obowiązujących restrykcji deklarują chęć przekroczenia granicy, lub też wbrew obowiązującym przepisom ją przekraczają. Wprowadzone zmiany stanowią o pouczeniu osoby o obowiązku niezwłocznego opuszczenia terytorium RP oraz o zawróceniu do linii granicy państwowej. Przepisy nowelizacji regulują przedmiotową materię w sposób komplementarny, zarówno w odniesieniu do osób pojawiających się bezpośrednio w przejściu granicznym, na którym ruch graniczny został zawieszony lub ograniczony, jak i do tych ujawnionych poza zasięgiem terytorialnym przejścia granicznego.

⁷ Dz. Urz. UE L 77 z 23.3.2016 r., s. 1. z późn. zm.

⁸ Dz. U. z 1991 r. Nr 119 poz. 515 z późn. zm.; do której Polska przystąpiła 27 września 1991 r., zwana dalej „Konwencją”;

⁹ Dz. U. z 1991 r. Nr 119 poz. 517 z późn. zm.; do którego Polska przystąpiła 27 września 1991 r.

¹⁰ *Vide*: art. 33 Konwencji zgodnie z którym: 1. Żadne Umawiające się Państwo nie wywali lub nie zawróci w żaden sposób uchodźcy do granicy terytoriów, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na jego rasę, religię, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne. 2. Nie może powoływać się jednakże na dobrodziejstwo niniejszego postanowienia uchodźca, co do którego istnieją podstawy, aby uznać go za groźnego dla bezpieczeństwa państwa, w którym się on znajduje, lub który będąc skazanym prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne zbrodnie stanowi niebezpieczeństwo dla społeczeństwa tego państwa.

¹¹ Dz. U. poz. 1536.

Powyższe jest podyktowane koniecznością zapewnienia ochrony zdrowia publicznego w kontekście narastającego zjawiska nielegalnej presji migracyjnej na polsko-białoruskim odcinku granicy państwowej. Tak zintensyfikowany, nieuregulowany napływ obywateli państw trzecich niespełniających warunków wjazdu i pobytu, w tym osób zakażonych wirusem SARS-Cov-2, w sposób bezpośredni może prowadzić do zwiększenia ryzyka zakażeń na terytorium naszego państwa.

Należy podkreślić, że ww. rozporządzenie nie odnosi się do zapisów *Konwencji* oraz *ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP* pozostając tym samym, jako akt prawny niższego rzędu, bez uszczerbku dla ich stosowania.

Tym samym cudzoziemiec znajdujący się na terytorium RP, a nienależący do kategorii osób wymienionych w § 3 ust. 2 ww. rozporządzenia, który samodzielnie zadeklaruje chęć ubiegania się o udzielenie ochrony międzynarodowej, będzie miał możliwość złożenia wniosku w tej sprawie do Szefa UdSC, za pośrednictwem organu SG. Taki wniosek zostanie przyjęty przez organy SG oraz niezwłocznie w ciągu 48 godzin przesłany do Szefa UdSC celem jego dalszego procedowania.

Z poważaniem

z up. Bartosz Grodecki

Podsekretarz Stanu

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

Otrzymuje: Departament Spraw Parlamentarnych w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.